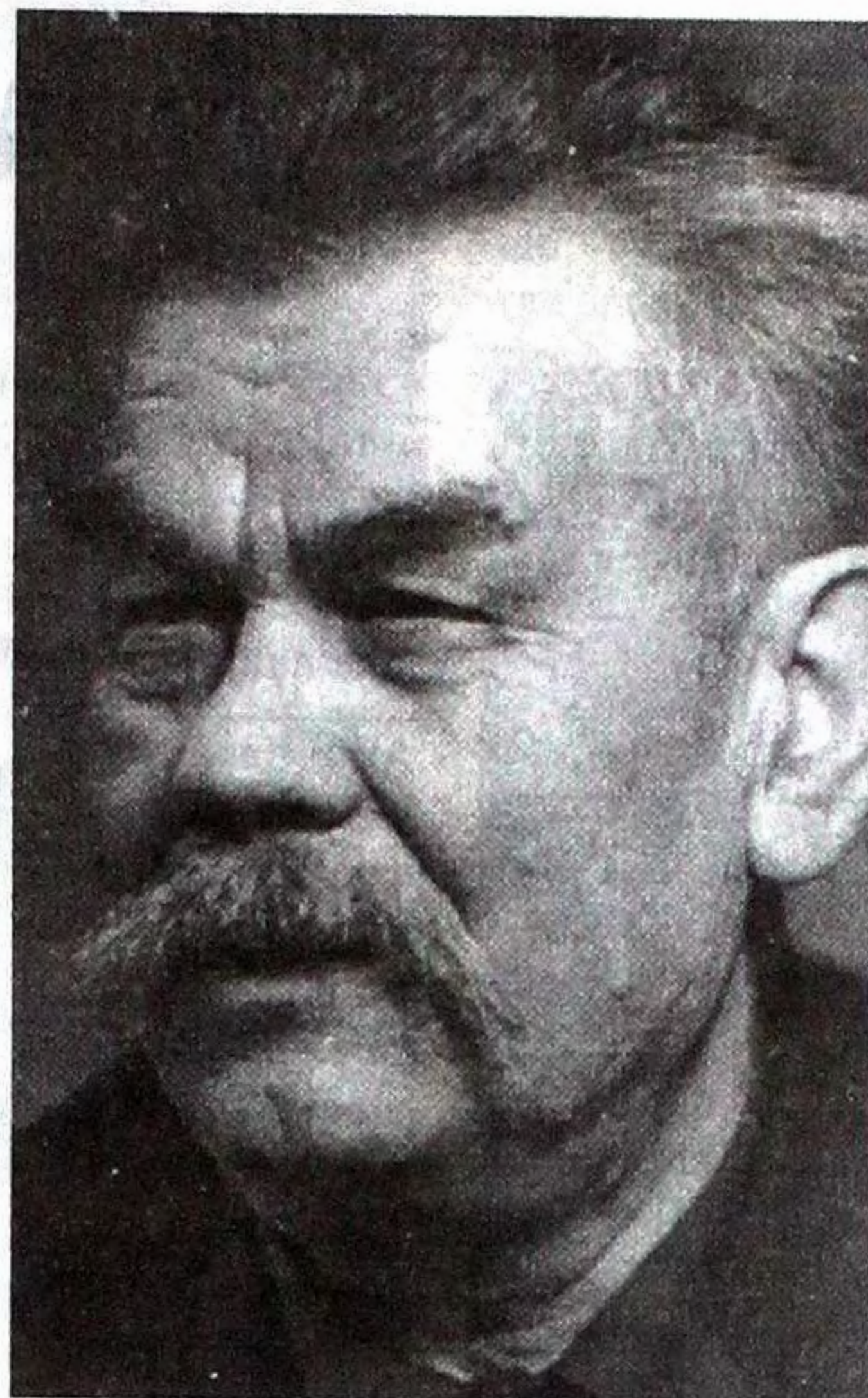

Богдана
БОЙКО

КОМЕДИОГРАФ ВАСИЛЬ

МИНКО, АБО САТИРА У 50-ТІ

Василь Петрович Минко з'явився на світ 14 січня 1902 року в селі Минківка на Слобожанщині (до речі, у пору творчої зрілості написав книжку про свою батьківщину - "Моя Минківка", виділив землякам кошти на будівництво місцевої школи). Багато людей згадують щирі козацьку натуру Василя Петровича добрим словом.

Звучали спогади і на вечорі його пам'яті в Будинку літераторів 22 січня - в день Соборності України, свята, близького Минковій душі.

Василь Петрович Минко відомий насамперед як автор комедії "Не називаючи прізвищ", яка мала гучну, але не довгу славу.

З цього приводу багато цікавих фактів навів у своєму виступі режисер Володимир Миколайович Оглоблін, котрий першим поставив "Не називаючи прізвищ".

...На черговому з'їзді партія висунула програму заохочення письменників до сатиричної творчості. Однак після сталінських репресій до таких закликів поставилися у мистецьких колах з великим острахом. А Василь Минко виявився сміливцем - і написав комедію, де відверто висміював кар'єризм радянських чиновників та звички їхньої запанілої рідні.

Проте п'єса відлякувала своєю гостротою, і ніхто з тогочасних іменитих режисерів не наважувався її поставити, доки за справу не взявся Володимир Оглоблін, якому було тоді трохи більше тридцяти. Намічалася постановка "Не називаючи прізвищ" у Київському театрі ім. Івана Франка, але театральний колектив вважав за краще не ризикувати.

І режисер із драматургом вирішили втілити свій задум на сцені Харківського театру ім. Т. Шевченка, де в 1952 році ще працювала в основному та ж труп, яка грала в курбасівському "Березолі". Тут "Не називаючи прізвищ" викликало водночас і захват, і побоювання: твір, безперечно, дотепний, але як на нього прореагує місцева влада? Втім, репетиції почалися, і про їхню натхненну атмосферу можна було б говорити окремо. Результатом всіх знахідок є прем'єра, на яку чекали, як на грозу.

За порадою Давида Демидовича Копиці*, який невтомно пробивав дорогу виставі, здача "Не називаючи прізвищ" мала відбуватися тільки при глядачах. Зібралася повна зала. Приїхала група письменників, серед яких - Максим Рильський, Степан Олійник. Публіка прийняла виставу "на ура"! Сміх і овації не вщухали. Одразу ж по закінченні перегляду влаштували імпровізоване обговорення. Першим висловив захоплення від твору Мак-

сим Тадейович Рильський, чия промова була підтримана.

Комедія "Не називаючи прізвищ" збирала шалені аншлаги, супроводжувалася вибухами реготу, бо всіх персонажів було вихоплено з дійсності. Обурені "діани у пан-бархатах" - дружини високопоставлених осіб - з істерикою залишали свої місця, і, певно, скаржилися чоловікам на "сценічні неподобства". Після трьох-чотирьох показів "Не називаючи прізвищ", за розпорядженням відповідних органів, із репертуару вилучали. Потім відновлювали, але через деякий час знову забороняли. Тільки десь після 50-ти успішних вистав ситуація стабілізувалася.

Гнат Юра згадав про давню домовленість і запропонував Володимирі Оглобліну здійснити постановку в Київському театрі ім. І. Франка.

У харківській і київській виставах грали чудові актори: у театрі імені Т. Шевченка грав Данило Антонович, Валентина Чистякова виконувала роль Діани, а її синочка Жанека зіграв тоді ще зовсім юний Леонід Биков; у театрі імені І. Франка надзвичайно переконливий і своєрідний образ Карпа Сидоровича створив Амвросій Бучма... Відтоді вистава пішла мало не у всіх радянських театрах, стала популярною за кордоном.

Так тривало декілька театральних сезонів, доки не трапився прикрий випадок. У Хабаровську, як і скрізь у СРСР, показували "Не називаючи прізвищ", тільки вистава у цьому місті, на відміну від першоджерела, була позначена брутальністю. І сталося так, що саме на неї завітав Микита Сергійович Хрущов, бо через несприятливі погодні умови вчасно не сів на літак. Небезпечна тема, та ще й подана без постановочного смаку, викликала, звісно, роздратування першої особи дер-

жави. Виставу спершу заборонили у цьому театрі, що спричинило незадоволення і спротив обкому, де постановкою пишалися, подаючи її як вияв самокритики. Через їхні скарги справу було роздано. І от розпорядженням тодішнього міністра культури К. Фурцевой виставу у повному сценічному її розквіті остаточно зняли з репертуару.

Василь Минко написав також п'єси "Мовчати заборонено", "Чорний змії", "Вечори на хуторі біля Диканьки", "Жених з Аргентини", "Соловей у міліції", "Любов без командировки". За свідченням Володимира Оглобліна, який багато співпрацював із Василем Петровичем, багато Минкових задумів не реалізувалися належним чином, деякі не дійшли до запису, інші при перенесенні на папір чомусь згладжувалися, втрачали первісну свіжість. І все одно, Василь Минко вмів, як ніхто інший, спостерігати й бачити нове. Втім, Володимир Оглоблін вважає, що зараз він не зміг би поставити "Не називаючи прізвищ": змінився час.

Справді, речі, про які йдеться у п'єсі, відійшли в минуле, але, на мій погляд, це не ознака застарілості твору, а швидше його самотності, насиченої ароматом епохи, перейнятої дещо кумедною, як на сьогодні, наївністю - непідробною рисою творчості Минка.

При всій зовнішній безтурботності Василя Петровича, йому довелося пережити страшні події. Так, у 1937 році, в добу масових арештів, на нього також було заведено справу, але Минка не застали вдома. І підшукали заміну: забрали до таборів сусіда Минка - поета Василя Мисика (як найближчого за алфавітом). Це мучило Василя Петровича протягом життя, а він же у тих клятих катуваннях ні краплі не був винен...

Пройшов Василь Петрович і через Велику Вітчизняну війну, захищаючи рідну землю. Зберігся його фронтовий щоденник. Відкритий, щедрий і товариський, він мав безліч друзів, які часто гостювали в його хаті: Іван Козловський, Остап Вишня, Михайло Шолохов, Назим Хікмет, Жоржі Амаду... Сила-силенна знайомих з усіх-усюд була у Василя Петровича. Людська чарівливість Минка не поступалася його творчому хисту.

* Копиця Давид Демидович (1906-1965) - літературознавець, критик, працював головою Комітету в справах мистецтв, заступником міністра культури УРСР.